

S Listopádem jsem píchla do vosího hnízda

Alena Mornštajnová vydává v polovině dubna novou a očekávanou knihu *Listopád (kniha se nakonec stala jedním z největších bestsellerů roku 2021 – pozn. redakce)*. Sametová revoluce se v ní v roce 1989 nepovede a komunistický režim naopak pořádně přituhne. „Listopád ještě nevyšel a já už dostávám dopisy od lidí, kteří se mnou nesouhlasí, aniž by tu knihu četli. To se mi ještě nestalo. Vlastně jsem ještě nikdy nedostala záporný dopis,“ říká v rozhovoru pro *Mladý svět* jedna z nejprodávanějších českých spisovatelek. „Prý jsem úplně vedle a jak jsem to mohla napsat, když si tu dobu nepamatuji. Ale já si ji pamatuji, dost dlouho jsem v ní žila. Ani jsem si neuvědomila, že jsem píchla do vosího hnízda.“

Text: Jan Januš | Foto: Daniel Hromada | *Mladý svět* č. 8

O čem je román *Listopád*?

Listopád je knihou o tom, co by bylo, kdyby se v listopadu 1989 nevyvinuly věci tím správným směrem. Kdyby u nás socialismus přežival a my bychom museli dál snášet nejen totalitní režim, ale i restriktce, které by nutně musely po nezdařeném pokusu o převrat přijít. Podle mě by došlo ke zpřísnění režimu. Přestal

by předstírat, že to, co dělá, dělá pro dobro lidstva. Už by to byla čistokrevná diktatura. Nejčastěji se píšou příběhy těch, kteří situace řídí, ale mě daleko více zajímá, jak se v nich orientují obyčejní lidé, kteří mají velmi omezenou možnost cokoli ovlivnit. Do středu dění jsem proto postavila obyčejnou rodinu, která se do událostí přimotává víceméně náhodou a již

listopadové události vlastně smetou a zničí. Snažila jsem se vyhnout extrémům a co nejvíce se držet skutečnosti, jak by to asi bylo. Něco si samozřejmě pamatuji z předrevolučních dob. A něco jsem si přečetla v knihách o současných totalitních režimech.

Situace se v Listopádu podobá 50. letům, možná Severní Koreji. Vyrovnáváte se knihou se stesky, že za minulého režimu bylo lépe, i s některými mladými lidmi, pro něž jsou komunistické myšlenky opět atraktivní?

Říkáte to přesně, tu knihu jsem začala psát proto, že lidé začínají zapomínat, jaké to bylo žít pod vládou komunistů. Vzpomínají na to dobré, na plasy v podobě plné zaměstnanosti a sociálního zabezpečení a na to, že pokud budou držet pusu a krok a přizpůsobí se, režim je nenechá spadnout na dno. Ale ta daň v podobě omezení všech svobod byla pro nás všechny, pro všechny vrstvy společnosti, neúnosná. Nemohli jsme žít podle svého, a na to se teď zapomíná. A zejména mladí lidé jsou dnes velmi zvyklí žít po svém, brzy se osamostatnit, studovat, cestovat, diskutovat, bavit se. To bylo v předchozím režimu o dost složitější, pro někoho nemožné.

Komunistické Československo ve vaší knize a v alternativních začátcích 21. století sice prakticky nemá problémy s kriminalitou, nemá takové problémy s životním prostředím, má dostavěné dálnice, ale lidé nemohou vůbec cestovat, dostupnost mobilních telefonu či internetu je velmi omezená, stejně jako možnost sledovat západní filmy či číst západní knihy... Tohle je už dnes nepředstavitelné, lidé si to ale tedy dost neuvědomují?

Pro mě je překvapivé, že Listopád ještě nevyšel, jen jsem o něm několikrát mluvila a byla publikována krátká ukázka, a já už dostávám dopisy od lidí, kteří se mnou nesouhlasí, aniž by tu knihu četli. To se mi ještě nestalo. Vlastně jsem ještě nikdy nedostala záporný dopis. Až teď u Listopádu. Prý jsem úplně vedle, a jak jsem to mohla napsat, když si tu dobu nepamatuji. Ale já si ji pamatuji, dost dlouho jsem v ní žila. Ani jsem si neuvědomila, že jsem píchla do vosího hnízda.

Symptomem popisovaného systému je špehování a donášení, nikdo neví, komu může věřit... Tohle je pro vás hlavním aspektem doby před rokem 1989?

Je to podstata totalitních systémů, žijí ze strachu a bez něj by nepřežily. Obyvatelstvo se musí bát, jinak by se režimu zbavilo. Takový systém je založen na faktu, že jeden člověk nedůvěřuje druhému. Děti nesou důsledky činů

svých rodičů, což je další nástroj, jak udržet lidi v poslušnosti, občané jsou rozděleni do kategorií podle toho, nakolik jsou pro systém užiteční. V Listopádu vycházím z toho, že v myšlenku socialismu už nevěří téměř nikdo. Ti, kteří totalitní režim udržují při životě, to dělají proto, že z toho mají prospěch. A ostatní se bojí. Lidé musí být uplacení, nebo vystrašení...

A prominenti se bojí rovněž toho, co by s nimi bylo, kdyby režim padl...

Všichni, kdo z režimu těží, vědí, že kdyby se situace změnila, asi by to s nimi nedopadlo dobře. Krutost, s jakou se sami chovají, očekávají i při odplatě. Strach je tak vlastně na obou stranách.

Události listopadu 1989 pořád provázejí mnohá tajemství, stále není úplně jisté, nakolik se na nich například podíleli sovětské poradci a kdo přesně řídil zásah na Národní třídě. Také existuje množství konspiračních teorií. Používala jste je?

V určité chvíli jsem si uvědomila, že musím přestat rešeršovat, zapojit svoji fantazii a napsat to tak, jak by to asi mohlo být. Tedy události lehce přizpůsobit potřebám příběhu.

Také jsme pozapomněli, že vystoupit proti režimu i v roce 1989 chtělo odvalu. Že nikdo nevěděl, jak to bude a jak revoluce dopadne.

Opravdu se nevědělo, jak to dopadne. Bydlela jsem na malém městě a moc dobře si pamatuji, když se to všechno rozjelo, jaké to pro nás bylo překvapení. Nevěděli jsme, že se režim až tak hroutí. Neměli jsme informace. Navíc jsme měli zkušenosti z roku 1968, kdy Sovětský svaz zasáhl. Na druhou stranu jsme ale také věděli, že Gorbačov není Brežněv. Nikdo ale tu jistotu mít nemohl. A já v Listopádu pracuji právě s tím, že Gorbačova v Sovětském svazu odstranili. Pak by to s námi skutečně nemuselo dopadnout dobře.

O vaše knihy není zájem jen v České republice, zdá se mi, že vychází jeden překlad Hany za druhým. Liší se nějak zpracování v různých jazycích?

Hana zatím vychází ve 14 jazycích a rovněž mé další knihy jsou překládané, třeba Tiché roky do pěti jazyků. Máte pravdu, že obálka vypovídá nejen o knize, ale i o zemi, v níž vyšla. Stejně jako to, jak nakladatel knihu vnímá a jak ji chce propagovat. O Haně vždy říkám, že to pro mě není kniha o holocaustu a nejsem ráda, když je z obálky jasné, že vypráví příběh židovské dívky. Prozrazuje to pointu, o jejím židovství ▶

se dozvídáte až v průběhu příběhu. Není to pro mě navíc podstatný motiv, podstatné je pro mě sžívání dvou odlišných žen, vyrovnání se člověka s tím, jak jej život poznamenává...

... a že si s sebou neseme svá tajemství, do kterých nemají ti druzí šanci proniknout ...

...přesně to je pro mě podstata té knihy. Když jsem na té knížce začala pracovat, holokaust jsem tam ani neměla. Potřebovala jsem něco, co Hanu zničí a udělá to z ní právě takovou postavu, jakou je. A při načítání o tyfóvé epidemii jsem zjistila, že i v Meziříčí žili Židé, a tak vznikla židovská rodina v mé knize. Část o holokaustu jsem chtěla vtěsnat do jediné kapitoly. Během psaní jsem si ale uvědomila, že tam toho musí být více. A teď se o Haně mluví jako o knize o holokaustu. Nicméně ano, nakladatelé na to hrají, chtějí knihu propagovat tímto způsobem. Je to však dvojsměrné. Někdo má rád knihy na toto téma, což já nechápu, někoho to naopak může odradit, těmto knihám se vyhýbá. Proto se mi líbí česká obálka Hany. Naznačí, o čem příběh je, ale obálku pochopíte, až když si knihu přečtete.

Podle Hany měl rovněž vzniknout film...

Pan režisér Milan Cieslar chtěl začít natáčet letos, ale je to historické a dost drahé téma, a tak je potřeba hodně peněz. Jsem ráda, že se nespěchá a čeká se, až bude rozpočet pokrytý. Už proběhly první castingy. Já do toho ale panu režisérovi vůbec nemluví, jako každá velká věc to musí mít jednoho šéfa. Říkám si, že já už jsem svoje odvedla a teď spíš pozoruji. Proces vzniku filmu mě zajímá.

Jak se sama stavíte k audioknihám a k této interpretaci vašeho díla?

Skutečně už je to interpretace. Třeba Tiché roky vyšly zároveň s tištěnou knihou. A já měla k audioknize něco napsat. Nechtělo se mi ji už ale poslouchat, v té době jsem ten příběh znala nazpaměť, při korekturách jsem ho četla pořád dokola a nechtěla jsem se jím dál zabývat. Z nakladatelství mě přemluvili, abych si poslechla alespoň kousek, tehdy jsem byla na rezidenčním pobytu v Polsku. A já jsem se najednou na ten příběh začala dívat jinýma očima. Audioknihu jsem si poslechla úplně celou, v interpretaci herců ten příběh najednou získal nový rozměr, skoro jako bych ho ani nenapsala já.

A po Listopádu? O čem bude váš další román?

Nápad už mám, jsem v té fázi, kdy si načítám a promyslím příběh. Mívám to ale tak, že si třeba řeknu, to je dobrá věta a chci si ji napsat, abych ji nezapomněla. Že jí bude celá kniha začínat. Pak už mě napadají další a další a už začnu psát. A psaní jsou trochu galeje. Příběh si potom všude nosím s sebou, zabírá mi místo v hlavě. Chci si teď dopřát ještě chvíli větší svobody.

Alena Mornštajnová

je jedna z nejúspěšnějších českých spisovatelek, nejvíce dosud rezonuje její třetí román Hana. Jemu předcházely Slepá mapa a Hotýlek, následovaly předloňské Tiché roky. V polovině dubna vyšel román Listopád, který se od té doby drží v žebříčku nejprodávanějších knih na našem trhu. Píše rovněž pro děti, Strašidýlko Strášu bude následovat právě dokončovaný příběh.

inzerce ↓

Pražské galerie mají energii

Jsme hrdí, že Muzeum Kampa je vidět i díky nám.